

UVOD V SPLOŠNO LINGVISTIKO

Jezikoslovje ali **lingvistika** je znanstveno proučevanje jezika in (zavestnega in podzavestnega) znanja, ki ga imajo govorniki o svojem jeziku.

Kadar jezik proučujemo kot znakovni sistem (najširši pomen), je lingvistika del **semiotike** ali **znakoslovja** (**Charles Sanders Peirce**):

1. **zvočno-slušni (akustično-avditorni) znakovni sistemi**: govorniki jezika, fiziološki glasovi, glasba
2. **vizualni znakovni sistemi**: pisni jezik, znakovni jezik (ASL), semafor, morsejevi znaki, kinestetični sistemi (kimanje,...)
3. **tipovni ali taktilni znakovni sistemi**: Braillova pisava, stisk rok, objemanje, Tadoma (za tiste, ki so hkrati gluhi in slepi)
4. **vonjalni ali olfaktorni sistemi**
5. **okuševalni ali degustacijski sistemi**

V ožjem smislu jezik definiramo kot **sistematično povezovanje jezikovnih znakov in njihovih kombinacij z določenimi pomeni**.

Skoraj vse religije sveta pojav jezika prikazujejo kot nenadno dejanje, pogosto kot sestavni del stvarjenja sveta ali **božje darilo človeku**. Z razmahom znanosti v 19. stoletju in **Darwinovim razvojnim naukom**, pa so jezikoslovci postali veliko bolj naklonjeni teoriji o postopnem razvoju jezika (jezik je kulturna pridobitev človeške vrste). Proti razvojni teoriji pa govori dejstvo, da imajo tudi bolj **primitivna ljudstva** razvit jezik z zapleteno slovnico.

Če je jezik **genetsko pogojen**, se bo pojavil ne glede na okolje, v katerem bi odraščal otrok (podedovane kromosomske okvare so povezane z dedovanjem govornih motenj). Če je jezik **družbeno pogojen**, bi morali npr. primati, vzgajani v človeški družbi, govoriti.

Noam Chomsky verjame, da obstaja **genetsko definirana jezikovna matrica (univerzalna slovnica)**, ki je prirojena vsem ljudem in je podlaga vsem jezikom. **Erik Lenneberg** je ugotovil, da se bo otrok začel oglašati (mama,...) pri približno osmih mesecih starosti, **ne glede na okolje** v katerem odrašča. Pri letu in pol do dveh, otrok začne govoriti v stavkih. Otrok govori v točno **določenem besednem redu** (osebek, predmet – še preden začne uporabljati glagol). Jezikovna matrica pa ostane neizkoriščena, če otrok v prvih letih svojega življenja ni izpostavljen jezikovnemu okolju (**volčji otroci**).

Sofisti:

Najstarejše zanimanje za jezik je pri starih Grkih povezano s pragmatičnimi potrebami sofistov v 5. stol. pr. n. št. Sofisti so bili **učitelji retorike** in umetnosti javne debate. Skrbno so proučevali govore mojstrov in preštevali jezikovne prvine v njih.

Filozofi:

Zanima jih odnos med naravo, človekom in jezikom, ter razmerje med besedo in njeno vsebino (od 3. stol. pr. n. št. naprej):

- **naturalisti oz. realisti (Platon)**: Trdijo, da je odnos med besedo in njenim pomenom naraven (in ne poljuben).
- **konvencionalisti oz. nominalisti (Aristotel)**: Trdijo, da je odnos med besedo in njenim pomenom poljuben. Sodobna lingvistika se nagiba h konvencionalizmu..
- **anomalisti** so se razvili iz naturalistov in trdijo, da je jezik poln anomalij (**npr.:** glagol **biti**).
- **analogisti** so se razvili iz konvencionalistov in trdijo, da v jeziku vendarle prevladuje red (**npr.:** pojem, poješ, poje – pridem, prideš, pride).

Slovničarji:

Z osvajanji **Aleksandra Velikega** se je ozemlje, na katerem je bila Grščina uradni jezik, močno razširilo. Začele so se pojavljati razlike v jeziku – narečja in zaradi tega so se oblikovale prve slovnice, ki so postale **predpisovalne oz. preskriptivne**. Homerjev jezik postane norma – elitistični jezik.

Dionizij Tračan je okoli leta 100 pr. n. št. napisal **Techne grammatike** (spretnost branja in pisanja), najstarejšo še ohranjeno grško slovnico. To je bil seznam pravil, ki so bila

predpisovalna (normativna) in **opisovalna**. Dionizijeva slovnica je bila prvi sistematičen opis kakega zahodnega jezika. Na njeni osnovi so kasneje nastajale slovnice kar 13 stoletij. Zaradi podobne strukture obeh jezikov so jo povsem prevzeli Rimljani. Slovnico, ki temelji na taki slovnici grškega, oziroma latinskega jezika, imenujemo **tradicionalna slovnica**.

V Dionizijevi slovnici je opisanih osem besednih vrst: samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, deležnik, predlog, veznik in člen. Kriterij je bila paradigma določene besede. Pri samostalniku so to spol, tip, število in sklon. Glagolske slovnicihne kategorije pa so bile naklon, način, število, oseba, čas in spregatev.

Etimologija:

Etimologija raziskuje prvotni pomen besed; zgodovina posamezne besede, najstarejše oblike, razvojne stopnje. Etimologe zanima iz katerih drugih, bolj osnovnih besed, je neka beseda nastala. Etimologija besede **cadaver**, kot jo ponuja rimski jezikoslovec **Varro**: ca(ro) da(ta) ver(mibus) = meso dano črvom.

Fonetika:

Fonetika oz. fonologija je pri Grkih temeljila bolj na pisavi kot na opisu posameznih glasov. Dialektne razlike jih niso preveč zanimale. S stališča Grkov so bili stavki sestavljeni iz črk. Nikoli niso prišli do koncepta **morfema**. Šele **stoiki** (3. stol. pr. n. št.) so pri črki (**gramma**) ločevali tri vidike:

1. **fonetično vrednost, izgovor** (potestas) / **a** /
2. **pisno obliko** (figura) < **α** >
3. **ime** (nomen) » **alpha** «

Platon je razdelil stavek na dva dela: samostalniški (**onoma**) in glagolski (**rhema**).

Aristotel je rhemo, t.j. glagolski del stavka opredelil kot tisti, ki dodaja časovno dimenzijo.

Rimljani:

Ko so Rimljani prišli na oblast, so zlahka priznali kulturno superiornost Grkov. Grščina je ostala glavni jezik v vzhodnem delu rimskega imperija.

Varro: prvi pomemben rimski jezikoslovec, avtor obsežnega dela **De Lingua Latina**. Poznan po etimoloških izpeljavah latinskih besed in po tem, da je besedne vrste določil po morfoloških kriterijih.

Quintilian (1. stol. n. št.): razčlenil je latinski sistem sklonov v luči Dionizijeve slovnice.

Priscian (okrog leta 500): napisal je **Institutiones Grammaticae** (opisna slovnica latinščine v 18ih knjigah), največji dosežek rimskega jezikoslovja. V prvih 16ih knjigah so obdelani glasovi, besedotvorje in slovnična obrazila, v zadnjih dveh pa sintaksa latinskega jezika. To delo je postalo standardni pripomoček za poučevanje slovnice v celotnem srednjem veku, obenem pa je služila za izhodišče t.i. **spekulativni slovnici**.

Staroveška Indija:

V staroveški Indiji je bilo zanimanje za jezik religiozno pogojeno. Govorni jezik se je razlikoval od jezika svetih knjig **Ved**, kar za bramanske svečenike glede na sveti izvor jezika ni bilo sprejemljivo in je bilo povezano z moralnim propadom človeka. Da bi bramani znali pravilno govoriti vsaj pri svetih obredih, so jezik starih ved posodobili (**klasični sanskrt**).

Panini je v 5. ali 4. stol. pr. n. št. napisal **slovnico klasičnega sanskrta**, ki je ena najpodrobnejših opisnih slovnice na svetu in je pripomogla k rekonstrukciji indoevropskega prajezika v 19. stoletju.

Jezikoslovje v srednjem veku:

Prvi del srednjega veka nadaljuje tradicijo antike. Prevladuje **opisno jezikoslovje** s pedagoško slovnico latinskega jezika. Pedagoške slovnice so bile normativne, opisne in k zadevi niso pristopale s filozofskega vidika.

Donatus (rimski slovničar) – Donatova slovnica – donat, donet – postane sinonim za učbenik jezika.

Tomaž Akvinski: »Razum vodi človeka k doumevanju tistih resnic, ki jih sprva sprejema z vero.«

V drugi polovici srednjega veka, od 12. stol. dalje, se pojavi t.i. **spekulativna slovnica**, ki je nastala iz opomb in komentarjev sholastičnih filozofov (vrednost razumu in logiki). Speculum = zrcalo; jezik kot zrcalo odkriva resničnost, ki pa leži za pojavi fizičnega sveta. Spekulativna slovnica ne opisuje več latinščine temveč **pojasnjuje jezikovne pojave**. Spekulativna slovnica je postavila temelje skladnji.

Modisti – avtorji razprav »O načinih označevanja« (»**De modis significandis**«); jezik nam sporoča na kakšen način nekaj obstaja.

Renesansa:

Začetek moderne dobe v zgodovini zahodnega sveta (preporod zanimanja za antični svet, reformacija, odkrivanje prekomorskih dežel)

1453 je padel Konstantinopol in **številni grški učenjaki so pobegnili na zahod** (v Italijo), kjer so poučevali. V renesansi se na latinščino in Grščino **ne gleda več kot na sredstvo za sporazumevanje**. Pri latinščini se zanimanje preusmeri v klasično obdobje **Cicera** in **Vergila**.

Erazem Rotterdamski (1466-1536) je napisal razpravo »**De recta Latini Graecique sermonis pronuntiantione**« (»O pravilni izgovorjavi latinščine in grščine«).

Pierre Ramée ali **Petrus Ramus** (rojen okoli 1515) predlaga **namesto filozofiranja** o jeziku **natančno proučevanje** slovnične rabe pri klasičnih piscih, pri sodobnih jezikih pa **natančno opisovanje** slovnične rabe njihovih govorcev.

V renesansi svoje prve opise dobi večina evropskih jezikov, zelo pomembne so slovnice romanskih jezikov (**Ramusova francoska slovnica**). K razmahu pisanja v nacionalnih jezikih je veliko prispevala **reformacija** s svojimi zahtevami po branju Biblije, zelo pomembna je tudi **iznajdba tiska**.

1558 – natisnjena slovnica **taraskanskega mehiškega** jezika

1587 - natisnjena slovnica **baskovskega** jezika

17. stol. – natisnjeni slovnici **japonskega** in **iranskega** jezika

---

Jezikoslovje v 17. in 18. stoletju:

Racionalizem – filozofska doktrina **Renéja Descartesa**, ki trdi, da je do spoznanja resnice možno priti le z razumom. Racionalisti verjamejo v nekatere **vrojene razumske sposobnosti**, kot so pojem števila, logična in matematična načela. Racionalistična slovnica **kartezijancev** razlaga, da jezik deluje po enakih načelih kot um. zlasti so jih pritegnili trije vidiki jezika:

- **inovativnost jezika**
- **neodvisnost jezika od dražljaja**
- **okolščinam ustrezna in smiselna raba**

Gottfried Wilhelm Leibnitz (1646-1716); zavrnil je »hebrejsko hipotezo« o skupnem predniku evropskih jezikov. Predpostavljal je obstoj prajezika, ki je razpadel v dve narečji,

jafeitsko → skitski jeziki (→turški, slovanski, finski, grški, keltski jezik) in aramejsko (→arabski in egipčanski jeziki).

Empirizem – človek se rodi kot nepopisan list in stvarnost dojema le preko čutil.

John Locke (1632-1704): »An Essay Concerning Human Understanding« - velja za začetek splošne semantike.

Francis Bacon je pisal v latinščini, hotel pa je, da bi umetno ustvarili **univerzalen jezik**.

Bishop John Wilkins je predlagal **simbolni jezik**, ki bi ga razumela vsa ljudstva sveta.

Jezikoslovje v 19. stoletju – primerjalno in zgodovinsko jezikoslovje:

Za znanost v 18. in 19. stoletju je značilno razvrščanje pojmov v sisteme:

- **Carl von Linne** (rastline) - 1735
- **Antoine Lavoisier** (kemijske elemente) - 1789
- **George Cuvier** (nevretenčarje) - 1817
- **Jean Baptiste de Lamarck** (raznolikost v naravi je posledica razvoja v boju za obstanek)
- **Charles Darwin** (evolucijska teorija) – 1859

Celotno 19. stol. je bilo posvečeno iskanju **skupnega prednika (indoevropski prajezik) znanih jezikov, ki so ga poskušali rekonstruirati** s pomočjo primerjalne metode iz najstarejših ohranjenih oblik obstoječih jezikov. Na jezik so gledali kot na živ organizem.

William Jones (1742-1794) je proučeval podobnosti med sanskrtom, grščino in latinščino. Sklepal je, da imajo ti jeziki skupnega prednika. V Evropi so domnevo o sorodnosti jezikov na območju Evrope in Indijske podceline razvijali: **Franz Bopp, Wilhelm von Humboldt, Jacob Grimm, Rasmus Rask** in **Friedrich Schlegel**. V drugi polovici 19. stoletja so njihovo delo nadaljevali t.i. **novoslovničarji: August Schleicher (basen o ovci in konju), Karl Verner, Karl Brugmann, August Leskien, Berthold Delbrück**.

---

20 stoletje – strukturalizem:

Izraz **strukturalizem** poimenuje najrazličnejše jezikovne šole, ki jim je skupno to, da je njihovo izhodišče **jezik kot struktura, model jezika**.

Peobrat in ponovno usmeritev pozornosti v **opisno jezikoslovje**, je poosebljal **Ferdinand de Saussure** (1858-1913), ki velja za utemeljitelja jezikoslovnega strukturalizma. Saussure je proučeval zgodovinski razvoj indoevropskih jezikov s **stališča položaja posameznih glasov in morfemov v jezikovnem sistemu**. Njegova predavanja so zbrana v knjigi **Cours de la linguistique générale** (1916), ki je temelj strukturalizma:

- a) **sinhronija – diahronija**: Saussure je menil, da sta sinhrono in diahrono opisovanje jezika **nezdružljiva**. Jezik je primerjal s šahovsko igro. En način opazovanja igre je, da sledimo potezam, kot si sledijo v času (**diahrono – v različnem času**). Drugi način pa je, da opazujemo stanje na šahovnici v danem trenutku (**sinhrono – v enakem času, sočasno**).
- b) **langue – parole**: Razmerje med konceptoma langue in parole je razmerje med jezikom kot **sistemom** in jezikom kot **jezikovnim dejanjem**. Jezik – sistem je abstraktna teorija, jezik kot jezikovno dejanje pa je po svojem pomenu bližje govoru, ubeseditvi jezika.
- c) **jezikovni znak**: Vsaka jezikovna enota, od glasovnega segmenta do stavka in še širše, je jezikovni znak (linguistic sign). Sestavljen je iz **označevalca** (pojavná oblika znaka) in iz **označenca** (koncept, vsebina znaka). Saussure je bil, v nasprotju z Grškimi in srednjeveškimi jezikoslovci, prepričan v arbitraren odnos med obema poloma znaka, ki se kaže tudi v tem, da se označenec ne nanaša vedno na isti realen koncept. Najboljši zgled so poimenovanja barv. Nobenemu jezikovnemu znaku ne moremo določiti označenca, pa tudi označevalca ne, če ne poznamo odnosov, v katerih je do drugih jezikovnih znakov.
- d) **sintagma – paradigma**: Vsak jezikovni znak kot celota je z drugimi jezikovnimi znaki istega reda v paradigmatskih ali v sintagmatskih odnosih. V **paradigmatskih odnosih** je s tistimi jezikovnimi znaki, ki bi lahko stali na njegovem mestu. **Paradigma** je torej **os izbora, os odsotnosti** ali **vertikalna os**. Seveda je vsak jezikovni znak istočasno **član več paradigem**. V sintagmatskih odnosih je jezikovni znak z vsemi tistimi znaki istega reda, s katerimi sestavlja višjo jezikovno enoto (znak), ki se pojavljajo ob njem. **Sintagma** je **os kombinacije, os prisotnosti** ali **horizontalna os**. Sintagma določa paradigmatski izbor in obratno.

O jezikovnih medijih (prenosnikih):

Osnovna funkcija jezika je **sporočanje**. Tisti, ki sporoča, mora jezik posredovati preko takega **medija** ali **prenosnika**, ki ga naslovnik lahko **sprejme in dekodira** s svojimi čutili.

S stališča jezikovnega prenosnika govorimo o **prenosniških zvrsteh jezika**. Zvrst, ki je namenjena **dekodiranju s pomočjo sluha**, je **govor**, ki je biološko pogojen (vse ostale zvrsti so izključno priučene).

O zgodovini pisav:

Po razširjenosti in pomenu druga prenosniška zvrst jezika je **pisani jezik**. Najstarejše nam poznane pisave so **sumerska, kitajska** in **egipčanska**.

Vsem pisavam je skupni izvor risba. Zaradi tehnike risanja in uporabe različnih materialov se je podoba spreminjala v vedno bolj stiliziran znak. Takemu znaku rečemo **piktogram**. Potrebno je bilo oblikovati tudi znake, pri katerih je razmerje med označencem (vsebino) in označevalcem manj očitno, saj je lahko označenec tudi abstrakten pojem. Takemu znaku rečemo **ideogram** (številke, prometni znaki,...). Ker pa pisni znaki – pismenke – bolj kot posamezne pojme predstavljajo besede ali celo morfe, je v večini jezikov primerneje govoriti o **logogramih**. Sčasoma so začeli uporabljati **fonografsko pisavo**, pisavo, ki posreduje zvočno podobo jezika. Prve fonografske pisave so bile **zlogovne**, iz zlogovnih pa so se razvili **črkopisi** (pisave, pri katerih ima vsak fonem svoj znak).

Najstarejša ohranjena pisava je **sumerski klinopis** (4.-3. tisočletja pr. n. št.). Najstarejši klinopisni zapisi so zapisani s **piktogrami**. Prvotno je vsak znak predstavljal svojo besedo, sčasoma pa so nekateri znaki predstavljali več različnih pojmov. Večina sumerskih besed je bila **enozložnih** in kmalu so pričeli znake uporabljati tudi glede na njihovo fonetično podobo. Klinopisna pisava je imela preko **600 znakov**. Pri starih Perzijcih je klinopis že postane **črkopis**.

Tudi **egipčanska** ali **hieroglifska** pisava je bila sprva **logografska**, kasneje mešanica **logografskega in zlogovnega sistema**. Najstarejši zapisi so iz leta 3000 pr. n. št., zadnji zapisi pa so iz leta 394 n. št. V času grško-rimske antike se je število fonogramov zelo povečalo. Od Egipčanov so pisavo prevzeli in prilagodili (**22 soglasniških zlogov**) **Semiti** (Feničani). Kot delno zlogovna pisava je ohranjena pri **Arabcih** in **Hebrejcih**. Od Feničanov so pisavo prvzeli **Grki** in jo prilagodili svojim potrebam tako, da so **za vsak glas določili svoj**

znak. Od Grkov so pisavo prevzela mnoga ljudstva (iz grščine so se razvile **latinica, gotica, cirilica, glagolica** in **runska pisava**).

Oghami – črkopis neznanega izvora, ki uporablja zareze na vogalih. Uporabljali so jo Irci v Pikti v 4. stol.

Kitajska pisava je še vedno pretežno logografska. Veliki kitajski slovar iz 17. stol. vsebuje 50.000 logogramov. **Wényán** ali književni jezik je zaradi jezikovnih reform manj v rabi. Leta 1917 je jezikovni reformator **Hu Shin** uvedel obliko **báihuà** ali pogovorni jezik. Od leta 1949 ima vlogo skupnega jezika **putongua** ali skupni jezik (mandarinščina). Leta 1958 je bil sprejet pravopisni sistem **pinyin**, način zapisovanja kitajskih besed v latinici.

Od Kitajcev so pisavo prevzeli **Japonci** in jo delno spremenili. Sistem starih logogramov se imenuje **Kanji** (besede domačega ali kitajskega izvora). Ta sistem so dopolnili s **46 zlogi** v dveh oblikah **katakani** (tujke) in kurzivni **hiragani** (funkcijske besede).

Braillova pisava je namenjena sprejemanju s tipom. Posamezne črke ali številke, pa tudi nekatere pogoste besede so zapisane s točkami.

Stenografske pisave – danes je v rabi okoli 400 sistemov.

Jezik kretenj – namenjen ljudem, ki ne slišijo. Delno se ga poslužujemo vsi. Danes je najbolj poznan ameriški sistem jezika za gluhoneme **ASL**.

O področjih jezikoslovja – jezikovnih ravninah:

- **fonetika**
  - **fonemika ali fonologija / glasoslovje**
  - **morfologija / oblikoslovje**
  - **leksikologija / besedoslovje**
  - **sintaksa / skladnja**
  - **semantika / pomenoslovje**
  - **pragmatika**
  - **+ mejna področja**
-

Jezikovna področja (ravnine)

Fonetika, fonemika ali fonologija (glasoslovje), morfologija (oblikoslovje), leksikologija (besedoslovje), sintaksa (skladnja), pradžmatika...

Fonetika

Preučevanje surovine, iz katere je sestavljen jezik

-izgovorna ali artikulacijska fonetika

fon ali segment= del govora, ker so govorne spremenljivke dokaj stabilne

izgovorne spremenljivke= položaj in nihanje govornih organov

izdišni (egresivni) glas, vdišni (ingresivni) glas

manner of articulation: zaporniki (plosives), priporniki (fricatives), zlitniki (affricates), treslajniki (trills), odstraniki (laterals), nosniki (nasals), polvokali

place of articulation: ustničniki (labials), zobniki (dentals), venčniki/zadlesniki (alveolar), nebnički (gutturals), trdonebnički (palatals), mehkonébnički (velars), žrelnički (pharyngals), goltniki (laringals)

samoglasniški kardinalni sistem

supersegmentalna fonetika: naglas, višina, intonacija, tempo

-zvočna ali akustična fonetika

-slušna ali auditorna fonetika

Fonologija ali fonemika

fon ni jezikovni znak, dokler ni postavljen v sistem

odnos do drugih znakov

fonem ali razlikovalni glas (pomenska sprememba morfema ali besede)

fonem= glasovni segment, ki nasproti drugim glasovom loči pomen (kihati, kuhati)

alofon= fonetično podobni glasovi, isti fonemi (put, sport)

minimalni par= pogoj

označevalec= fonetična realizacija glasu

/red/ /r/=paradigmatski odnos= vsi ostali fonemi, ki niso na tem mestu; /r/=sintagmatski

odnos= z /e/ in /d/

fonotaktična pravila= določajo raztmerja fonemov (v ang ne več ko 3 soglasniki na začetku)

zgradba zlogov= zaglavje (onset), jedro (head), začelje (coda)

tonemi= fonemi, ki se razlikujejo po tonu

Morfologija

Morfem= zaporednje fonemov, ki so nosilci slovničnega ali slovarskega pomena; pojavna oblika + vsebina

Morf= pojavna oblika, zaporedje fonov

-Raba: prosti (free)= lahko stoji sam; vezani (bound)= ni samostojen

-Vsebina: koresniski (root)= prosti; nekorenski= 1. Besedotvorni (derivacijski); 2. Oblikoslovni (flekcijski)

-Povezovanje: prefix, suffix, infix

Besedotvorje(wordformation)

-zlaganje (compounding): wall-paper

-izpeljevanje (derivation): modern-ize

-krnjenje (clipping): doc, lab

-sklapanje krnov (blending): oxbridge

-kratice (abbreviations): usa

-akronomi (acronymus): radar

-sprevrženje (conversion): round(pridevnik>round(prislov, predlog)

-podvajanje (reduplikacija): iji. Iji iji

Oblikotvorje

write-writer-writers

končnice (inflections)= posredujejo slovnične informacije

če ima slovnično končnico, ima tudi leksično obrazilo

slovnične informacije s prostimi ali vezanimi morfemi

aglutinacijski jezik: child-ren-'s

fuzijski: man, people

flekcijski: (he) work-s

Besedoslovje

slovarska sestava besed, besede kot jezikovna enota

vrsta besede, zapis, izgovor, pomen, izvor, uporabnost, vrednost...

-ortografska beseda: le za pisno posredniško zvrst

-morfološka beseda: beseda enaka obliki besede (zvezda ena beseda z večimi pomeni)

-slovarska leksična beseda ali leksem: navezuje se na pomen (zveza ves besed)

leksem= najmanjša enota v pomenskem sistemu nekega jezika